

Kitabiyat

Yazar Bilgileri Author(s)

Doktora Öğrencisi Mücahit YILMAZ

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
Din Eğitimi
mykorualan@gmail.com
ORCID: 0009-0002-4648-3960

Künye Bilgisi / Copyright Information

Yasemin İpek, *Din Eğitimi: Üstün Zekâlı Öğrencilerin Din Eğitimi*.
Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2023.
154 sayfa.
ISBN: 9786257582995.

Anahtar Kelimeler / Keywords

Din / Religion
Din Eğitimi / Religious Education
Dâhi / Genius
Öğrenci / Student

Kitap İncelemesi / Book Review

Makale Tarihleri / History of Article

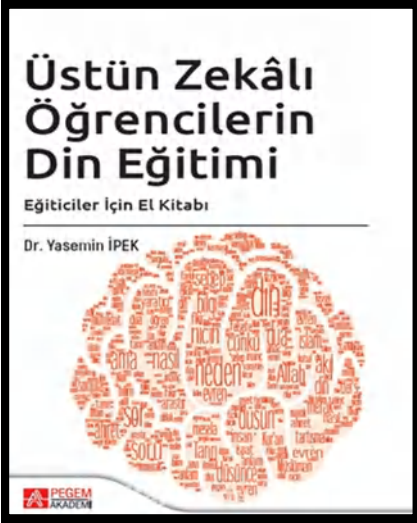
Geliş Tarihi/Received 04/11/2023

Kabul Tarihi/Accepted 25/12/2023

▪ Çalışmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Atıf / Citation

Mücahit Yılmaz, "Yasemin İpek. *Din Eğitimi: Üstün Zekâlı Öğrencilerin Din Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2023", *Kitabiyat İlahiyat Araştırmaları İnceleme-Eleştiri Dergisi*, 1/1 (Aralık 2023), 116-121.

Yirmi birinci yüzyılda bilimsel, teknolojik ve sanatsal alanlarda ileri bir toplum olmak için çağın gerektirdiği özelliklere sahip bireylerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Toplumların içinde üstün yetenekli bireyler bulunmaktadır. Zekâ düzeyi yüksek kişiler, yaşadıkları toplumun en önemli insan kaynağını oluştururlar. Son dönemlerde üstün zekâlı öğrencilerin potansiyelinin önemini fark eden toplumlar üstün yetenekli çocuklara ve bu çocukların eğitimlerine yönelik çalışmalara hız vermiştir. Bu bağlamda son yıllarda üstün yetenekli öğrencilere yönelik eğitim faaliyetleri tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de artmıştır. Bu noktada Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) kurulmuş ve üstün yetenek ve zekâya sahip bireylere eğitim verilmesi amaçlanmıştır. Bu merkezlerde eğitim gören üstün yetenekli öğrenciler hem bu merkezlerde hem de diğer öğrenciler gibi okulda eğitim görmektedir. Eğitim alınan derslerden biri de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi'dir. Din öğretimi kapsamında üstün zekâlı öğrencilerin gelişimlerini destekleyici öğrenme faaliyetlerinin belirlenmesi, disiplin özelinde zihin yapılarının anlaşılmasını ve bu doğrultudaki ilgilerinin ve ihtiyaçlarının saptanmasını gerektirmektedir. Bu açıdan üstün zekâlı öğrencilerin; din öğretimi alanındaki öğrenme özelliklerinin ve ihtiyaçlarının tespit edilerek kendilerine özgü bir din eğitiminin nasıl ve hangi imkânlarla yapılacağına araştırılması incelenmeye değer bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Yasemin İpek, çalışmasında, üstün zekâlı öğrencilerin kendilerini kuşatan dinî kültür ve dâhil oldukları din öğretimi uygulamaları çerçevesinde dinsel alan öğrenme özelliklerinin keşfedilmesi, bu öğrencilere özgü bir din eğitiminin gereği, imkânı ve nasıl yapılacağı üzerinde duruyor.

Dört bölümden oluşan bu çalışmanın giriş bölümünde, üstün yetenek, üstün zekâ ve özel yetenek kavramlarının birbirinin yerine kullanılabilir kadar girift bir yapıda olduğuna dikkat çeken İpek, araştırmanın odağında bulunan öğrenciler için kullanılacak kavramı ortaya koymaya çalışıyor. Yine bu bölümde dinsel alan eğitim durumlarının belirlenmesinin önemi ve imkânı üzerinde duruyor. İkinci bölümde ise, araştırmanın yönteminden bahsediyor. Üçüncü bölümde araştırma bulguları değerlendiriyor. Son bölümde

araştırmadan elde edilen sonuçları tartışarak birtakım öneriler sunuyor.

Çalışmanın giriş bölümünde Türkiye'deki üstün yetenekli öğrencilere verilen eğitimin yasal dayanaklarına değinen İpek buradan hareketle üstün yetenek, üstün zekâ, özel yetenek kavramları üzerinden çalışmanın kavramsal temelini netleştirmeye çalışıyor. Bu çerçevede çalışmanın bilim ve sanat merkezlerinde genel zihinsel yetenek alanındaki öğrencilerden oluşması ve bu öğrencilerin söz konusu merkezlere zekâ puan aralığına göre kabul edilmesi, ulusal sınırlar içinde bu gruba yönelik faaliyetleri ve çalışmalarıyla önde gelen özel eğitim alanındaki bilim insanlarının üstün zekâ kavramını kullanmaları sebebiyle bu kavramın tercih edildiğini ifade ediyor (s.3).

Çalışmanın ikinci bölümünde araştırmanın yöntemine değinen İpek, nitel araştırma yöntemini kullandığını ifade ediyor. Bu çalışmanın Denizli Nezihe-Derya Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden öğrencilerden oluşan 41 kişilik bir çalışma grubuna yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak yapıldığını; elde edilen verilerin içerik analizi ve betimsel analiz yöntemi bir arada kullanılarak değerlendirildiğini ifade ediyor (s.11).

İpek, çalışmasının üçüncü bölümünde ilk olarak toplum içerisinde bulunan üstün zekâlı öğrencilerin dinî alan eğitim durumlarını ele alıyor. Bu çerçevede üstün zekâlı öğrencilerin sahip oldukları üst düzey düşünme becerilerinin dinî alan düşüncelerinde de karşılık bulup bulmadığını ve olası durumlarda din öğretiminin görev ve sorumluluklarını tartışıyor. Araştırmada çalışma grubundaki üstün zekâlı öğrencilerin, karakteristik olarak sahip oldukları üst düzey düşünme becerilerini dinî alan düşüncelerinde ve dolayısıyla dinî alan öğrenmelerinde de aktif olarak kullandıklarını ortaya koyan İpek, üstün zekâlı öğrencilerin genel olarak sahip oldukları yaratıcı, problem çözme, analitik, eleştirel, yansıtıcı ve meta bilişsel düşünme becerileri üzerinden araştırma bulgularını yaratıcı, eleştirel, analitik, yansıtıcı düşünme olarak kategorileştiriyor (s.17-57).

Araştırmanın üçüncü bölümünde üstün zekâlı öğrencilerin din öğretimi süreçlerini kılavuzlayıcı ilkeler başlığı altında üstün zekâlı

öğrencilere yönelik din öğretimi süreçlerinin düzenlenmesinde işe koşulacak ilkeler, üstün zekâlı öğrencilere yönelik din öğretim süreçlerinde üst düzey düşünme becerilerinin desteklenmesi ve duyuşsal gelişim özelliklerine duyarlı olunması olmak üzere iki ana başlık altında sunuyor (s.17).

Yazar "Üst Düzey Düşünme Süreçlerini Desteklemek" ana başlığı altında "*Üstün zekâlı öğrencilerin üst düzey düşünme potansiyellerini geliştirecek öğrenme ortamı nasıl olmalıdır?*" sorusu çerçevesinde sorgulayıcı öğrenme ortamı yaratma, öğrenciyi düşünme paylaşımına teşvik etme, açık uçlu düşünmeyi benimseme, öğretimin hızında ve akışında esnek olmanın önemli olduğunu vurguluyor. Buradan hareketle esnek çerçeve programlarının öğrencilerin eğitsel ihtiyaçlarını karşılamada daha etkili olduğunu ifade ediyor (s.71).

İpek, "Duyuşsal Gelişim Özelliklerinde Duyarlı Olma" başlığı altında, üstün zekâlı öğrencilerin sorumluluk ve başarı göstermede kendisinden beklenen yüksek standartlara ulaşamama, yabancılaşma hissetme ve varoluşsal konularda depresyon yaşadığına değiniyor. Üstün zekâlı öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren varoluşsal sorgulamalar gösterdiklerini vurguluyor ve bu öğrencilerin Tanrı'nın varlığı, doğası, evrenin yaratılışı, sonsuzluk gibi konulara ilgi duyduklarını, felsefenin bu temel ve bağlantılı konularının müfredatlarına eklenmesinin din-bilim ilişkisi çerçevesinde çok daha geniş tartışmalara imkân vereceğini; böylece eleştirel ve mantıksal düşünme becerilerinin gelişimini destekleyeceğini belirtiyor (s.105).

Son bölümde araştırmadan elde edilen bulguları değerlendiren İpek, üstün zekâlı öğrencilerin din öğretimi süreçlerinde de düşünme becerilerine ilişkin başat özelliklerinin desteklenmesinin önem ve imkânı üzerinde düşünülmesini istiyor. Üstün zekâlı öğrencilerin dinî alanda kendini gerçekleştirme ve evrensel değerlere sahip olma bağlamında din öğretimine ihtiyaç duyduklarını belirten yazar, mevcut din öğretimi uygulamalarının söz konusu ihtiyaçları karşılamada zayıf kaldığını ifade ediyor. Diğer taraftan İpek, toplumsal uyum, din-kültür ilişkisini anlama ahlaki gelişime katkı sağlama ile din hakkında doğru ve güvenilir bilgi sunma hususlarında araştırmaya katılan üstün zekâlı öğrencilerin olumlu bir kanaate sahip olduğunu

belirtiyor. Aynı zamanda İpek, üstün zekâlı öğrencilerin din öğretimi programlarında benimsedikleri öğretim yaklaşımlarının ortaya çıkarılması için yeni araştırmalar yapılmasına ihtiyaç duyulduğunu ifade ediyor (s.117).

İpek, Öğrencilerin din öğretiminde öğrenme hedefleri, benimsedikleri öğretim yaklaşımları, yöntem ve teknikler kapsamındaki açıklamalarının birbirini tamamlayıcı ve pekiştirici olduğunu belirtiyor. Öğrencilerin din öğretimi uygulamalarına ilişkin ilgi ve ihtiyaçları konusundaki farkındalıklarının yüksek olduğunu ve din öğretimi süreçlerinde ilgi ve ihtiyaçlarının dikkate alınması beklentisinde olduklarını vurguluyor (s.119).

Öğrencilerin din referanslı değerlerin, geleneğin ve ahlakın aktarımını önemsediklerini ve güvenilir kaynaktan almak üzere okul programlarında din öğretimini benimsediklerini ifade eden İpek, üstün zekâlı öğrenciler özelindeki literatürde bu çocukların genel olarak geleneksel değerlere ve ritüellere (dinî adetler, törenler, giyim-kuşam, yeme-içme alışkanlıkları, özel gün ve anların kutlanması vb.) ilişkin sorgulayıcı, olumsuz ve reddedici bir tavır içerisinde olabildikleri üzerinde çalışmalar olduğuna dikkat çekiyor. Diğer taraftan bu çocukların dinî inançlarında aktif olduklarını ve inançlarına güçlü bir bağlılık gösterdiklerini ortaya koyan araştırmaların da olduğunu ifade eden İpek, bu konuda farklı yönde görüşlerin ileri sürülmesinin nedenlerini irdeliyor. Yazar bunlardan birinin bu çocukların geleneğe ilişkin tutumlarında geleneğin din referanslı olup olmaması ayrımının söz konusu olabileceği, diğerinin ise çocuğun bulunduğu toplumun kültürel kodlarına göre durumun değişmesi olduğunu ifade ediyor. Söz konusu araştırma ile ilgili olarak İpek, İslam dininin yoğunlukta olduğu ve bunun öğretimlerine de yansıdığı bir toplumun üyeleri olan çalışma grubundaki öğrencilerin din referanslı geleneğe duyarlı ve saygılı olduklarının ortaya çıktığını belirtiyor. Ayrıca öğrencilerin dinî geleneğin salt alıcısı olmadıkları ve anlamını keşfetmek üzere sorgulayabildiklerini de vurguluyor. Aynı zamanda bu öğrencilerin dinî alan ilgileri, ihtiyaçları ve tutumlarının kendilerini çevreleyen toplumun kültürel kodlarına göre değişebilir

olduğunun yapılacak çalışmalarda dikkate alınması gerektiğini ifade ediyor (s.125).

Öğrencilerin bilişsel alanda sahip oldukları karakteristik özelliklerinin din öğretimi süreçlerinde de karşılık bulunduğunu ortaya koyan İpek, öğrencilerin karakteristik öğrenme davranışlarının din öğretimi programlarında da dikkate alınmasının önemine dikkat çekiyor. Aynı zamanda öğrencilerin amaçlı bir öğrenme gerçekleştirebilecek bir farkındalığa sahip olduklarını ve amaçlarına karşılık verebilecek içerik, yöntem ve tekniklerin neler olduğunu kestirebildiklerini vurguluyor. Dolayısıyla bu öğrencilere yönelik din öğretimi uygulamalarının hassasiyetle tasarlanması ve çok yönlü değerlendirme süreçleriyle yürütülmesi gerektiğini, aksi takdirde öğretimin bu öğrencilerin dikkatlerini çekmekte zayıf kalacağını belirtiyor. Ayrıca çocukların bu üst düzey sorgulamalarına kılavuzluk etmek ve bilim insanlarına da farklı düşünme alanı açmak üzere ilahiyat alanındaki akademisyenlerle buluşturulmalarının hem öğrencilere hem de akademik alana katkı sağlayacağını öneriyor (s.127).

Bu bağlamda İpek, üstün zekâlı öğrencilerin din öğretimi programlarında ölçme ve değerlendirme unsuruna ilişkin öğrenme özelliklerinin ve öğretim süreçlerinde kullanılacak araç ve gereçlerin niteliğinin tartışılacağı araştırmaların gerçekleşmesinin önemli bir ihtiyaç olduğunu belirtiyor (s.127).

Üstün zekâlı öğrencilerin din öğretimi alanında da potansiyellerini desteklemek üzere dinî alan öğrenme özellikleri ve eğitsel ihtiyaçları ortaya koymaya çalışan bu eser, üstün zekâlı öğrencilere yönelik oluşturulacak din öğretimi programlarının önemine, imkânına ve nasıl olacağına değinmesi bakımından önemlidir. Yine bu alanda eğitimciler için kılavuzluk edecek rehber ilkeleri ortaya koyması bakımından da sadece alanda çalışanlara değil, tüm ilgililere kaynak bir eser niteliği taşımaktadır.